

ĐỌC CÓ VĂN HÓA VÀ NÂNG CAO VĂN HÓA ĐỌC Ở TRƯỜNG SĨ QUAN PHÁO BINH HIỆN NAY

Nguyễn Duy Linh - Trường Sĩ quan Pháo binh

Ngày nhận bài: 12/04/2017; ngày sửa chữa: 13/04/2017; ngày duyệt đăng: 20/04/2017.

Abstract: Reading, cultured reading and improvement of reading culture today has been concerned by society because reading culture shows cultural values, ethics, and aesthetic beauty. In fact, reading culture are facing challenges and complicated effects objectively and subjectively. To improve the quality of education and training in military schools in general and in the Artillery Officer School in particular, enhancement of reading culture is required.

Keywords: Cultured reading, reading culture, Artillery Officer School.

1. Mở đầu

Văn hóa đọc (VHD) là vấn đề quan trọng đối với cá nhân và cả một cộng đồng xã hội. Đọc sách là hoạt động của một người và của nhiều người, nhưng đạt đến trình độ VHD thì không phải đơn giản. Khi đọc trở thành phổ biến trong toàn xã hội, trở thành thói quen, nhu cầu bên trong của mỗi cá nhân thì mới là VHD. VHD là nền tảng vững chắc nhất cho phát triển một nền giáo dục và đào tạo (GD-ĐT) của một quốc gia, dân tộc. Nâng cao VHD không chỉ có ý nghĩa đối với phát triển tri thức, trí tuệ, tư duy mà còn là phương pháp rèn luyện những phẩm chất nhân cách con người tốt nhất. Nâng cao VHD cho đội ngũ giáo viên, giảng viên, cán bộ quản lý và học viên ở Trường Sĩ quan pháo binh có vai trò quan trọng, là cơ sở, động lực cho nâng cao chất lượng, hiệu quả GD-ĐT và rèn luyện phẩm chất, tố chất, năng lực của người làm công tác nghiên cứu khoa học, nhân cách người Sĩ quan pháo binh, nhân cách Bộ đội Cụ Hồ hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Đọc, đọc có văn hóa và văn hóa đọc

2.1.1. Đọc và đọc có văn hóa. *Đọc* là hoạt động nhằm làm giàu tri thức, phát triển tư duy có chất lượng, hiệu quả cao nhất, nó được ví như đứng trên vai người khổng lồ là tri thức nhân loại. *Đọc* không chỉ là đọc sách, mà còn đọc báo chí, tài liệu qua các kênh khác nhau. Vì thế, *đọc* là hoạt động rất bổ ích cho mỗi con người, ở mọi lứa tuổi và giới tính, nhưng *đọc* và *đọc có văn hóa* có sự khác nhau. Muốn có VHD thì phải *đọc có văn hóa*. *Đọc* những loại sách, báo, ... có ý nghĩa về khoa học, có giá trị về tư tưởng, về nhân sinh quan, về tính nghệ thuật và hướng đến nâng cao ứng xử có văn hóa; *đọc* làm giàu tri thức, phát triển tư duy, vừa thực hiện mục đích nâng cao chất lượng hoạt động thực tiễn, cải tạo xã hội và con người; *đọc* sách với tất cả sự trân trọng, niềm say mê, tôn vinh tri thức nhân loại và tự uốn nắn, chấn chỉnh bản thân mình theo những định hướng tư tưởng, hoàn thiện nhân cách; *đọc* để khẳng định được cái đúng, cái có giá trị để phê phán những biểu hiện lệch lạc. V.I. Lênin đã nói về

đọc của C. Mác: “*Tất cả những cái mà tư tưởng loài người đã sáng tạo ra, Mác đã nghiên ngẫm lại, đã phê phán, và đã thông qua phong trào công nhân mà kiểm tra lại; và Mác đã nêu ra được những kết luận mà những kẻ bị hạn chế trong cái khuôn khổ tư sản hay bị những thành kiến tư sản trói buộc, không thể nào rút ra được*” [1; tr 361]. *Đọc* như thế có thể hiểu là có văn hóa. Cũng là *đọc*, nhưng *đọc* loại sách phân động, làm băng hoại tinh thần, tha hóa con người, phân lại tính tư tưởng, nghệ thuật thì phản văn hóa.

2.1.2. Đọc có văn hóa và văn hóa đọc. *Đọc có văn hóa* với VHD liên quan với nhau, nhưng cũng rất khác nhau. VHD dựa trên nền tảng của *đọc*, nhưng *đọc* phải có văn hóa, đồng thời việc *đọc* đó phải vượt lên đến trình độ có tính phổ biến, tính xã hội hóa sâu rộng thì mới có VHD theo đúng nghĩa của danh từ này. Trong văn hóa dân tộc có VHD thì nền văn hóa đó không chỉ giàu có về trí tuệ, về giá trị nhân đạo, nhân văn, mà còn đạt đến trình độ, tầm cao của thời đại và mới có phát triển bền vững.

Một quốc gia dân tộc có trình độ dân trí cao, tức là đã có sự phát triển về trí tuệ, có dấu hiệu của văn minh, nhưng cũng chưa hẳn đã có VHD. Muốn có trình độ học vấn cao thì phải có hoạt động *đọc* và *đọc có văn hóa*. Nếu chỉ *đọc* vì mục đích đạt được một học vấn cụ thể thì chưa có VHD. VHD chỉ xuất hiện khi hoạt động *đọc* được duy trì thường xuyên, thành nhu cầu bên trong, thành niềm vui, thói quen, thành yếu tố bền vững trong lối sống và có tính phổ biến toàn xã hội thì mới đạt đến trình độ VHD. Trong quan hệ giữa trình độ học vấn và VHD thường tiềm ẩn hai xu hướng trái ngược nhau. Một là, những người có trình độ học vấn cao mà gia tăng hoạt động *đọc* có văn hóa với toàn bộ thiên hướng, sở trường, thể mạnh và nhu cầu, thói quen của mình thì thúc đẩy VHD rất lớn; hai là, khi đạt được trình độ học vấn rồi mà chững lại, thậm chí còn lười *đọc* đi thì chưa thật sự có VHD.

2.2. Thực trạng đọc, đọc có văn hóa và văn hóa đọc ở Trường Sĩ quan pháo binh hiện nay

Sự nghiệp đổi mới GD-ĐT ở Trường Sĩ quan Pháo binh đã và đang đặt ra những vấn đề mới. Các phương diện, các mặt của đổi mới GD-ĐT đã được triển khai đồng

bộ và chuyển biến tích cực. Tuy nhiên, chuyển biến của VHD chưa thật tương xứng, thậm chí còn có những dấu hiệu của sự tụt hậu so với những bước phát triển của thực tiễn. Biểu hiện của thực trạng này là số lượng giáo viên, giảng viên, cán bộ quản lý và học viên lên thư viện chưa nhiều và cũng chưa thành thói quen, nền nếp. Các tài liệu được giới thiệu ít sưu tầm và nghiên cứu. “Trà thi” của học viên trong các môn học rất ít thông tin từ tài liệu bắt buộc và tài liệu tham khảo. Xét về tầng sâu của nó là do VHD chưa ngang tầm với thực tiễn phát triển hiện nay.

Đặc biệt hiện nay công nghệ thông tin phát triển tạo nhiều cơ hội, điều kiện thuận lợi cho tiếp nhận tri thức nhân loại đa dạng phong phú, bổ ích. Tuy nhiên, thành tựu đó lại có mặt trái là tạo cho giáo viên, giảng viên, cán bộ quản lý và học viên có khả năng “copy”, sao chép phục vụ cho viết giáo án, bài giảng, tiểu luận, thu hoạch, nội dung thi, kiểm tra mà không cần đọc. Hiện trạng đó đã có những động thái ngăn chặn, nhưng hiệu quả chưa cao. Khắc phục tình trạng này không chỉ bằng hành chính mà quan trọng là bằng lương tâm đạo đức, bằng nâng cao VHD của mỗi người cán bộ, giáo viên, học viên trong nhà trường. Khi đã có VHD thì thành tựu công nghệ thông tin chỉ có tác động tích cực và hạn chế tối đa hiện tượng “copy, sao chép”.

Ở Trường Sĩ quan pháo binh hiện nay trình độ học vấn của đội ngũ cán bộ, giáo viên ngày càng cao; nhận thức của đội ngũ học viên ngày càng phát triển theo từng năm, nhưng VHD chưa phát triển ngang tầm, bởi tỉ lệ người ham đọc sách chưa thành phổ biến. Vì thế đọc, đọc có văn hóa đã có, nhưng chưa có VHD.

2.3. Một số giải pháp cơ bản nâng cao văn hóa đọc ở Trường Sĩ quan pháo binh hiện nay

2.3.1. Nâng cao văn hóa đọc của đội ngũ cán bộ, giáo viên, học viên. Tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, chỉ huy là một trong những giải pháp cơ bản góp phần nâng cao VHD ở trường Sĩ quan Pháo binh hiện nay. Là cơ sở định hướng cho mọi giáo viên, cán bộ quản lý, học viên về nhận thức, thái độ và hành vi đối với đọc sách và xây dựng VHD. Cụ thể:

- *Nâng cao nhận thức cho học viên về vai trò của đọc sách và VHD.* Nhận thức có vai trò rất lớn trong hoạt động của con người. Nhận thức đúng là cơ sở cho hình thành tình cảm và hành động đúng. Xuất phát từ vai trò và thực trạng nhận thức của một bộ phận cán bộ, giáo viên, học viên hiện nay về VHD, cấp ủy đảng, chỉ huy các cấp trong nhà trường cần tăng cường giáo dục nâng cao nhận thức về vị trí, vai trò tầm quan trọng của đọc sách và VHD, nhất là trong giai đoạn hiện nay khi mà yêu cầu nhiệm vụ sự nghiệp GD-ĐT ngày một cao, có sự chuyển biến căn bản về chất trong xu hướng hội nhập và phát triển.

Cấp ủy đảng, chỉ huy các cấp tiếp tục cụ thể hóa và thực hiện có hiệu quả mọi chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách của Nhà nước về phát triển VHD. Xây dựng nội dung giáo dục đồng bộ, tiến hành thường xuyên, có hệ thống. Luôn coi việc bồi dưỡng nâng cao nhận thức về VHD cho mọi đối tượng trong nhà trường hiện nay là việc làm mang tính cấp thiết.

- *Xây dựng hệ thống chuẩn mực về VHD vừa phù hợp với chuẩn mực chung, vừa có sắc thái riêng, tương ứng với những biến đổi của thực tiễn hiện nay.* Chuẩn mực được hiểu là các quy tắc được xây dựng và sử dụng với những giá trị phù hợp mang tính thói quen nhằm điều tiết tương tác của chúng ta với người khác. Xây dựng hệ thống chuẩn mực về VHD có ý nghĩa to lớn, là cơ sở cho các chủ thể thống nhất về nhận thức, thái độ và hành vi đối với VHD. Trong bất cứ một môi trường nào cũng có hệ thống chuẩn mực với sắc thái riêng. Xây dựng VHD ở Trường Sĩ quan pháo binh hiện nay cũng vậy, nó là tiêu chí đánh giá suy nghĩ, thái độ, hành vi của mỗi cán bộ, giáo viên, học viên là hợp chuẩn hay lệch chuẩn. Qua đó, tạo nên sức mạnh từ dư luận để khuyến khích hay phê phán, tạo nên tính đồng thuận trong hoạt động hay các quan hệ của mỗi người trong nâng cao VHD.

Xây dựng hệ thống các chuẩn mực về VHD ở Trường Sĩ quan Pháo binh hiện nay là trách nhiệm của tất cả các chủ thể, trong đó cấp ủy, chỉ huy các cấp đóng vai trò quan trọng hàng đầu. Chủ thể là cấp ủy, chỉ huy các cấp có trách nhiệm xây dựng Nghị quyết với nội dung về chuẩn mực VHD. Ở đó xác định rõ mục đích, nội dung, phương thức lãnh đạo xây dựng hệ thống chuẩn mực VHD. Trên cơ sở Nghị quyết lãnh đạo, chỉ huy các cấp cụ thể hóa vào chương trình, kế hoạch để xây dựng hệ thống chuẩn mực. Phát huy tốt trí tuệ tập thể trong xây dựng, hoàn thiện hệ thống chuẩn mực VHD ở Trường hiện nay.

2.3.2. Đổi mới chương trình, nội dung GD-ĐT theo hướng tự đọc, tự nghiên cứu. Để thực hiện giải pháp này cần giải quyết tốt một số nội dung cơ bản: - Thay đổi cách truyền thụ nội dung bài giảng, chỉ trang bị một phần kiến thức cho học viên và hướng dẫn học viên tự nghiên cứu, đặt ra những tình huống có vấn đề, những mâu thuẫn mà người học phải tự tìm lời giải; - Đổi mới cách thức đánh giá kết quả theo hướng coi trọng những kiến thức trong các sách tham khảo, sách chuyên khảo... qua đó kích thích, phát huy tính chủ động, sáng tạo của người học trong việc tự nghiên cứu.

2.3.3. Xây dựng môi trường văn hóa đọc với sự tôn vinh những tâm gương đọc. Môi trường VHD bao gồm cả môi trường tự nhiên và xã hội, cả điều kiện vật chất và điều kiện tinh thần. Môi trường VHD có vai trò rất quan trọng góp phần hình thành thái độ và sở thích đọc cho học viên. Đây là hai mặt vừa thống nhất vừa khác biệt, vừa là

nguyên nhân vừa là kết quả của nhau. Để có được môi trường VHD mang những đặc điểm tích cực, thuận lợi cho nâng cao VHD của cán bộ, giáo viên, học viên ở Trường Sĩ quan Pháo binh hiện nay phải có những biện pháp cụ thể gắn với các chủ thể nhất định.

Tăng cường công tác tuyên truyền cổ động các nội dung có liên quan đến VHD trên các phương tiện thông tin đại chúng của nhà trường; khuyến khích các cơ quan đơn vị và cá nhân tham gia viết tin bài về VHD, nhằm không ngừng nâng cao nhận thức của mọi cán bộ, học viên về vị trí, ý nghĩa, sự cần thiết của việc phát triển VHD trong giai đoạn hiện nay.

Định kì tổ chức các buổi hội thảo, triển lãm, giới thiệu quảng bá các ấn phẩm, giáo trình, sách tham khảo có giá trị bằng nhiều hình thức đa dạng phong phú. Thường xuyên làm tốt công tác tuyên truyền, định hướng nội dung đọc, phương pháp đọc hiệu quả cho mọi người. Phát động phong trào đọc sách trong toàn nhà trường gắn với giới thiệu quảng bá có định hướng các ấn phẩm có chất lượng của nhà trường, binh chủng và quân đội, đất nước cũng như của nước ngoài để kích thích và định hướng nhu cầu đọc.

Đẩy mạnh phong trào tự học, tự đọc trong mọi cán bộ, giáo viên, học viên. Thành lập các tổ hội, câu lạc bộ những người ham đọc sách. Động viên khuyến khích mọi người cùng tham gia viết sách, tài liệu thiết thực phục vụ nhu cầu đọc, góp phần nâng cao chất lượng GD-ĐT của nhà trường. Đồng thời cần có các cơ chế chính sách nhằm đãi ngộ, động viên những tập thể, cá nhân có thành tích tiêu biểu trong viết sách, đọc sách; nhân rộng điển hình và tôn vinh những tấm gương đọc sách trong toàn nhà trường.

Định kì tổ chức nghiên cứu, điều tra đánh giá thực trạng về VHD của các đối tượng trong nhà trường, chỉ rõ những điểm đã làm được, chưa được cũng như nguyên nhân. Trên cơ sở đó, có phương hướng biện pháp khắc phục, xây dựng phát triển VHD một cách hiệu quả.

Nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động của thư viện, tạo môi trường đọc thuận lợi để khuyến khích đọc. Tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị, hiện đại hóa hoạt động thư viện theo hướng đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin để liên kết các dịch vụ và tăng cường nguồn thông tin của thư viện theo hướng chia sẻ giữa các loại hình thư viện. Đảm bảo cho người đọc tiếp cận được các nguồn tài liệu một cách dễ dàng, đáp ứng nhu cầu trong quá trình học tập. Xây dựng đội ngũ cán bộ, công nhân viên chức thư viện có kiến thức và khả năng quản lí, hoạt động trong thư viện hiện đại, đáp ứng với những thay đổi nhanh chóng của nhiệm vụ, có phương pháp và thái độ phục vụ hoà nhã, thân thiện. Bên cạnh đó, cần nâng cao chất lượng các xuất bản phẩm, các tài liệu, giáo trình, sách tham khảo, góp phần xây dựng thị hiếu đọc lành mạnh cho mọi cán bộ, giáo viên, học viên. Xây dựng môi trường đọc lành mạnh phải gắn liền với

nhiệm vụ củng cố nâng cao chất lượng hiệu quả hoạt động của thư viện. Thường xuyên làm mới, tổ chức bố trí không gian trưng bày sách, tài liệu, khu vực đọc tạo cảm giác thoải mái, cuốn hút đối với bạn đọc.

2.3.4. Phát huy tính tích cực, tự giác, tự rèn luyện trong đọc của đội ngũ cán bộ, giáo viên và học viên. Đó là quá trình mà mọi cán bộ, giáo viên, học viên tự tạo cho mình tính chủ động, sức mạnh bên trong để vượt qua những khó khăn, những tác động tiêu cực trong nâng cao nhận thức, tiếp nhận tri thức và chuyển hóa tri thức thành thái độ, hành vi, ứng xử VHD, để tự tạo cho mình bản lĩnh, niềm tin trong rèn luyện nâng cao VHD trong quá trình học tập.

Tích cực, tự giác luôn là quá trình gắn liền với tính chủ động, tạo dựng sức mạnh tinh thần bên trong của mỗi người đi từ thấp đến cao, đi từ tính tự giác chưa cao lên tính chủ động, tinh thần tự giác cao. Họ phải vượt qua nhiều khó khăn, phức tạp và luôn gắn với những tác động của mặt trái nền kinh tế thị trường, của sức mạnh công nghệ số... trong môi trường VHD. Tính tích cực, tự giác, tự rèn luyện trong đọc của đội ngũ cán bộ, giáo viên, học viên ở Trường Sĩ quan Pháo binh hiện nay là quá trình mang tính tổng hợp với nhiều tác động, chuyển hóa từ tính tích cực có tính hành chính, bắt buộc sang tích cực với tinh thần tự giác cao. Đó là quá trình chuyển hóa từ đào tạo sang tự đào tạo, chất lượng chuyển hóa là tiêu chí để đánh giá trình độ tính tích cực của mỗi người.

3. Kết luận

Nâng cao VHD ở Trường Sĩ quan Pháo binh hiện nay là một vấn đề phức tạp, nhưng không thể không làm mà cần phải kiên trì. Mục tiêu đổi mới mạnh mẽ GD-ĐT đáp ứng yêu cầu sự nghiệp xây dựng nhà trường, binh chủng và quân đội trong tình hình mới và xây dựng môi trường học tập thì VHD là điều kiện cơ bản, là một động lực to lớn có tính bền vững nhất. Sự kết hợp giữa sức mạnh hành chính, chất lượng quản lí của các cơ quan chức năng và trách nhiệm, lương tâm của mỗi cá nhân... là biện pháp tích cực, hữu hiệu cho phát triển VHD ở nhà trường.

Tài liệu tham khảo

- [1] *V.I. Lênin toàn tập* (tập 41). NXB. Chính trị Quốc gia - Sự thật, 2005.
- [2] Lê Văn Bài (2004). *Bàn thêm về văn hóa đọc*. Tạp chí Toàn cảnh sự kiện và dư luận, số 168, tr 12-16.
- [3] Đặng Việt Bích (2005). *Văn hóa đọc*. Tạp chí Toàn cảnh sự kiện và dư luận, số 178, tr 20-25.
- [4] Trần Văn Hà (2007). *Đẩy mạnh văn hóa đọc trong thời đại công nghệ thông tin*. Tạp chí Thư viện Việt Nam, số 1, tr 41-47.
- [5] Trần Thị Minh Nguyệt (2006). *Giáo dục văn hoá đọc cho lứa tuổi thiếu nhi*. Tạp chí Văn hoá nghệ thuật, số 5, tr 116-120.
- [6] Phạm Thanh Tâm (2007). *Văn hóa đọc và vấn đề đặt ra hiện nay*. Tạp chí Người đọc sách, số 2, tr 23-25.